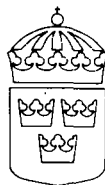

Lagutskottets betänkande

1987/88:30

om lagstiftning rörande leasing

LU
1987/88:30

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet en motion som tar upp frågan om lagstiftning angående leasing.

Utskottet avstyrker bifall till motionen.

Motionen

1987/88:L902 av Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om lagstiftning gällande leasing.

Allmän bakgrund

Termen leasing har hämtats från USA och innebär långtidsuthyrning, ofta för en tid av tre till sju år. I Sverige har leasing kommit till användning framför allt vid upplåtelse av nyttjanderätt till produktionsutrustning för industri och kontor samt till fordon. Leasing har sedan den introducerades i vårt land, år 1963, expanderat mycket snabbt, och i dag finansieras ca 15–20 % av näringslivets investeringar i maskiner och andra inventarier genom leasing.

Det finns olika typer av leasing. Den nu aktuella motionen berör främst finansiell leasing. Vid denna leasingform finns tre parter, nämligen leverantör, leasingkund och leasingbolag; det sistnämnda ofta ett finansbolag.

Vid finansiell leasing är det leasingkunden och leverantören som i princip gör upp villkoren för ett köp. Något avtal dem emellan kommer emellertid inte till stånd. I stället tas kontakt med ett leasingbolag som köper den aktuella utrustningen av leverantören och sedan hyr ut den till leasingkunden. Avtalsförhållande föreligger således mellan leverantören och leasingbolaget och mellan leasingbolaget och leasingkunden.

Någon särskild civilrättslig lagstiftning om leasing finns inte. Rättsläget kan därför i många hänseenden anses oklart, särskilt när det gäller finansiell leasing. Ofta hänvisas man till att använda rättsregler som är skrivna för andra avtalstyper än leasing. Komplikationer i detta sammanhang är det särskilda trepartsförhållandet vid finansiell leasing och avtalets finansiella funktion, som medför att i vart fall denna form av leasing inte direkt kan jämföras med t.ex. hyra av lösa saker.

Vad gäller relationen till tredje man tillämpas dock i princip vanliga

civilrättsliga regler. Äganderätten skyddar sålunda leasingbolaget mot leasingkundens borgenärer vid utmätning och konkurs. I vad mån leasingkunden är skyddad mot de anspråk leasingbolagets borgenärer kan göra på utrustningen är inte helt klart. Leasingkunden har inte något skydd mot en ny ägare till vilken leasingbolaget överlåtit utrustningen. Däremot kan leasingbolaget i sådana situationer bli skadeståndsskyldigt gentemot leasingkunden.

Mellan parterna i en leasingtransaktion råder avtalsfrihet. Förhållandet mellan parterna regleras i stor utsträckning genom allmänna villkor i standardiserade avtal som upprättats av leasingbolaget eller en sammanslutning av sådana bolag. Det är vanligt att avtalen innehåller villkor som ger uthyraren en förmånligare ställning än enligt annars gällande rätt. Om leasingavtalet är ett standardavtal gäller beträffande korrigering tolkning och utfyllning av avtalet de allmänna tolkningsregler som utvecklats för standardavtal.

Det förhållandet att det inte finns någon särskild lagstiftning om leasing betyder emellertid inte att leasingavtalet är helt undantaget rättslig reglering. Således gäller såväl avtalsvillkorslagarna [lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden och lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare] som marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) också i leasingförhållanden. Avtalsvillkorslagarna och marknadsföringslagen syftar till att skydda konsumenterna som kollektiv mot ett fortsatt användande av oskäligen avtalsvillkor och otillbörlig marknadsföring medan avtalslagen tar sikte på de enskilda parterna i ett avtalsförhållande.

Ett avtal, som betecknas som leasingavtal, kan till sin karaktär i själva verket vara ett avtal om kreditköp. Det finansiella leasingavtalet ligger nämligen mycket nära avbetalningsköpet till innebörd och uppbyggnad. Båda avtalsvarianterna bygger på samma grundtanke vad gäller kreditgivarens säkerhet; nämligen ett användande av äganderätten som påtryckningsmedel på motparten att återbetala krediten och som realsäkerhet i förhållande till motpartens borgenärer. Den avgörande skillnaden mellan avtalstyperna är att vid leasing någon övergång av äganderätten till leasingkunden inte avses ske, medan vid ett kreditköp parternas avsikt är att äganderätten skall övergå till köparen. I vissa fall kan parternas avsikt i detta hänseende vara oklar. Det förekommer också att t.ex. ett bilköp ges leasingavtalets form för att man vill kringgå reglerna om kontantinsats m.m. i konsumentkreditlagen (1977:981).

Frågor om kreditköp regleras i konsumentkreditlagen och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Genom en särskild lag (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp har regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om de betalningsvillkor som skall gälla gentemot konsumenterna vid kreditköp. Den sistnämnda lagen har ett konjunkturpolitiskt syfte medan de båda andra lagarna syftar till att skydda den svagare parten i ett avtalsförhållande. Detta gäller särskilt konsumentkreditlagen.

För en närmare redogörelse av frågor i samband med leasingtransaktioner hänvisas till utskottets betänkande I.U 1987/88:3.

I motion L902 framhålls att den svenska leasingmarknaden på drygt ett decennium vuxit till en storindustri. Den kraftiga expansionen kan, enligt motionären, förväntas fortsätta i takt med att företagen inser att det viktiga inte är att äga produktionsmedlen utan att ha tillgång till dem. En brist på leasingmarknaden, som blir alltmer uppenbar, är avsaknaden av lagregler för förhållandet mellan leasingmarknadens aktörer. Motionären pekar särskilt på bruket av förtryckta avtal som tillförsäkrar leasingbolaget en stark ställning gentemot leasingkunden. Bl.a. brukar sådana avtal innehålla villkor om mycket stora skadestånd vid leasingkundens hävning av avtalet, och själva avtalskonstruktionen medför att leasingkunden har små möjligheter att göra sig gällande gentemot leverantören om leasingobjektet är behäftat med fel eller brist, slutar motionären.

Tidigare behandling

Frågan om lagstiftning rörande leasing behandlades av riksdagen under hösten 1987 med anledning av två motioner, varav den ena var likalydande med motion L902. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (LU 1987/88:3) konstaterade utskottet att avsaknaden av särskilda regler om leasing innebär påtagliga nackdelar för leasingkunden. Utskottet ansåg det därför angeläget att frågan om lagstiftning rörande leasing närmare utreddes. Enligt vad utskottet hade inhämtat pågick inom justitiedepartementet arbete med riktlinjer för en utredning om långtidsuthyrning som skulle omfatta också leasingfrågor. Med hänsyn till frågans vikt utgick utskottet från att en utredning på området skulle komma till stånd utan att riksdagen behövde ta något initiativ i saken. Vidare framhöll utskottet att vissa leasingfrågor kunde komma att aktualiseras i samband med det arbete som pågick inom finansdepartementet med en proposition om auktorisation av finansbolagen. Mot bakgrund av det anförda ansåg utskottet någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna inte vara påkallad och avstyrkte bifall till dem.

Utredningsarbete

Regeringen har nyligen tillkallat en särskild utredare med uppgift att företa en översyn av leasing beträffande fast och lös egendom (dir. 1988:15). Enligt dessa direktiv skall utredaren bl.a. analysera de rättsliga förutsättningarna för leasing samt belysa de samhällsekonomiska, statsfinansiella, företagsekonomiska och privatökonomiska fördelar och nackdelar som leasing för med sig. Vidare skall utredaren ta ställning till om och i vilken utsträckning lagstiftningsåtgärder behövs och lämna förslag till sådan lagstiftning.

När det gäller frågan om leasing av lös egendom skall utredaren enligt direktiven huvudsakligen behandla den finansiella leasingen och därvid särskilt inrikta sig på att undersöka hur kundernas skydd skall kunna ökas. Enligt direktiven bör därvid övervägas i vilken utsträckning tvingande regler behövs för att uppnå ett tillräckligt skydd för kunden när denne intar en

underlägsen ställning i förhållande till sin motpart. Särskilt i konsumentförhållanden anges behovet av skyddsregler vara påtagligt.

LU 1987/88:30

Utskottet

Mot bakgrund av leasingmarknadens snabba tillväxt och leasingkundens ofta svaga ställning i avtalsförhållandet begärs i motion L902 (fp) en utredning om lagstiftning gällande leasing.

Utskottet vill erinra om att två motioner angående lagstiftning om leasing – varav den ena var likalydande med motion L902 och väckt av samme motionär – behandlades ingående av riksdagen hösten 1987. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1987/88:3) framhöll utskottet att det var angeläget att frågan om lagstiftning rörande leasing närmare utreddes. Utskottet hänvisade till att det inom justitiedepartementet pågick arbete med riktlinjer för en utredning om långtidsuthyrning som skulle omfatta också leasingfrågor. Med hänsyn till frågans vikt utgick utskottet från att en utredning på området skulle komma till stånd utan något riksdagsinitiativ i saken och avstyrkte därför bifall till motionerna.

Såsom närmare redovisats ovan (s. 3) har regeringen numera tillkallat en utredare som skall företa en översyn av leasingsystemet. Denne skall särskilt ta ställning till om och i vilken utsträckning lagstiftningsåtgärder bedöms erforderliga samt lämna förslag till lagstiftning. Någon riksdagens åtgärd i saken är därför inte nu påkallad. Utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1987/88:L902.

Stockholm den 21 april 1988

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ulla-Britt Åbark (s).